

18
5711

J. Puig y Ferreter

L' Ignoscenta

Tragedia en tres quadros

Imprempta de Baxarias - Alt de Sant Pere, 17, interior

Barcelona 1912

L'IGNOSCENZA

Puig y Ferrer

L'IGNOSCENTA

Tragedia en tres quadros

Ningú podrà representar, ni reimprimir aquesta obra sense permís dels autors.

Els comissionats y representants de la «Sociedad de Autores Españoles» son els encarregats de cobrar els drets de propietat.

Està fet el dipòsit que marca la llei.

BARTOMEU BAXARIAS

Impressor : : Alt de Sant

Pere, 17 - BARCELONA

1912

PERSONATGES

EL VELL PACIÀ, noble empobrit; 70 anys.

DOROTEA, sa filla, molt hermosa; 25 anys.

PERE D'ILDEVERT, espòs de Dorotea, noble rich;
únic senyor del castell y terres del seu nom;
40 anys.

MONTAGUT . . .)

CERCÓS) nobles senyors, amichs de Pere.

BRUGUERA . . .)

ELIES)

SERGI)

BRULL) mossos y sirvents de Pere.

SEBASTIÀ . . .)

UN NEN)

L'acció en el gran castell d'Ildevert, en el Pirineu
català, a les darreríes del sigle XVII.

QUADRO PRIMER

Gran sala en el castell de Pere d'Ildevert. Al fons ampla porta que dóna a l'escala central de l'edifici. L'escala es de pedra, d'una sola llosana cada esgraó, y la voreja una ferma barana de fusta artísticament trevallada. Puja de dreta a esquerra, forma un espayós replà davant de la porta, y continúa vegént-sela pujar en giravolt. Al fons de la caixa d'escala una gran finestra gòtica, un poch alta; amb hermosos vitratges de colors, que guaita a un pati interior del castell. A cada costat de la porta d'entrada, omplint els dos panys de mur, hi hà pintats dos freschs: el *Naixement de Jesús* y el *Devallament de la Creu*. A la dreta dugues portes que son de dugues cambres. A l'esquerra un gran finestral amb vitratges de colors y una bella columneta de marbre al mitg. Richs cortinatges y tapissos amb dibuixos representant escenes de guerra y de cassa, per les portes y finestra. Armes diverses, banyes de cervo, ullals de porch singlar, corns y trompetes de cassa ornamenten els murs. Cadires, sitials y sillons d'època. Una taula de roure davant de la finestra convenientment colocada y altres mobles propis del lloch y l'època.

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON
FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME
BY
NATHANIEL BATES
VOL. I.
BOSTON: PUBLISHED BY
J. B. ALLEN, 1856.

(A primera hora d'un bell matí primaveral. A fòra canten les aloses. Els primers raigs de llum fresca y rosada entren pel finestral obert. El vell Pacià està assegut contra la taula, vers el centre de l'escena, en un silló amb alt respatller. Té el cap baix y els brassos caiguts sobre els del silló. Una pausa breu. Entra Elies pel fons, venint de la dreta. S'acosta al seu amo parlantli amb afecte y molt respectuós.

ELIES

Senyor; ja apunta'l jorn y vos encara no us heu reposat gens. Dormí us caldria...

PACIÀ

Dormir!... repòs!... dormir!... L'esperit vetlla neguitejat, com vols que'l cos repòsi?

ELIES

Mes el día ja s'alsa; el cor s'alegra...

PACIÀ

Brilla el sol, però jo soch dins nit obscura...

ELIES

Amb la llum del nou jorn vindrà la filla com ha vingut l'aucell que a fora canta; l'aucell, nunci del sol... Alegra oíulo. Tots els mals de la nit son cant allunya.

PACIÀ

Per què la més fidel de les esposes a la llar del marit desde ahir manca?

ELIES

D'ahir?... Diguèu dotze hores, sols... Compteules.

PACIÀ

Quí per eternitats les hores comptal...

ELIES

Manèume, mon senyor... si es que jo pugui minvar la vostra pena amb els meus passos...

PACIÀ

La cerquen cavallers, sirvents y mossos amb Ildevert al cap, y no la tornen...

(S'enfonza en el silló y mormola abatut).

Senyor!... dissipa el vel d'aqueix misteri!

ELIES

No perdèu el coratge!

PACIÀ

Es viva o morta

ma filla?...

ELIES

No plorèu. Aconsoleuvos amb la bona esperansa que farà viure.

PACIÀ

Oh! si un torrent de llàgrimes amargues me l'hagués de tornar, ma dolsa fillal...

ELIES

Mon cor, que vos sabèu la lley que us porta,
me diu que tornarà prest. D'ell fieuvos.
Un cor fidel a voltes endevina.

PACIÀ

Vesten, Elies, déxam. Per què's guarda
ni un sol home aprop meu? Sols qui galopa
com una furia en cerca de ma filla
m'es grat avuy. Què'm cal a mi, vell pare?
Amb ella tinch el món; rès tinch sens ella.

ELIES

Y plorarèu tot sol desesperantvos...

PACIÀ

Tindríes més coratge si tu fossis?
No tens cap filla, tu?

ELIES

Ni fill ni filla.

PACIÀ

Si no ets pare, què sabs del dol d'un pare?

ELIES (*anantsen*)

Seré a baix esperant les vostres ordres.

PACIÀ

Bon sirvent deu llegí en el cor de l'amo.
Pren un cavall, Elies, y galopa

de masía en hostel, del pla a montanya.
Demana a l'aire, y als camins, y als boscos,
y a gent de tota mena per ma filla.
Com nascut a Ildevert vull que se't doti
si tornas amb ma bona Dorotea.

ELIES

No pel dot, per amor, senyor, jo us juro
fer tot quant pot un home y més encara.
(S'en và corrent. Una pausa.)

SERGI

(*Cridant a fòra, d'una finestra alta de l'esquerra*).
Eh! Brull!... No veus al lluny una corrúa
de gent que avensa pel camí d'Olestia
vers la plana coberta de gran boira?
Me sents, vell Brull?

PACIÀ

Crudel es la bellesa
quan ens despulla dels sentits deixantnos
com nau que guia inhàbil timonaire!
Y no respòn mon vetlla!... Oh! Sergil... Sergil...
Tòrnali a preguntar!

SERGI

(*a fòra, com el primer cop*)

Què veus, Brull?... Digues...

PACIÀ

Amb veu aguda de clarí responli,
com se llensen al vent els crits de festa.
Massa tardes, oh Brull! Tu la montanya
el pla y la vall domines, fidel mosso.

Bon vell, si tos ulls d'àliga aperceben
ma Dorotea, a tu, venturós nunci,
te daré la millor de nostres vinyes.

SERGI

*(Després d'una pausa, presentantse, fret y respec-
tuós, a la porta).*

Senyor: diu Brull que aquesta gent que passa
son uns marxants de bestiar que compren
bous y ovelles en gros. Tornen a vila
sense tocà al castell...

PACIÀ

Oh! prompte, Sergi,
corra a trobarlos!

SERGI

Mes per què, mon amo?

PACIÀ

Sabèm d'ont venen y què poden dirnos?
De tot arreu pot vindre la llum clara!

SERGI

Aquests marxants, senyor? Y ho podèu creure?
Ells van a pas de bou, mentres els vostres
galopan com el vent y ningú arriba
amb noves al castell...

PACIÀ

Demano passos
y no raóns!

SERGI

Senyor, cal que s'escolti
lo que s'ha dit per bé.

PACIÀ

Un pas que donis
en cerca de ma filla es millor cosa
que cent concells dels teus.

SERGI

Mes les paraules
fan claró al seny, y a vos la pena us cega...

PACIÀ

Cap mortal hi veu clar dintre la fosca.

SERGI

A les palpentes l'un pot guià a l'altre.

PACIÀ

Bon home fores, Sergi, si logressis
a menys paraules ajuntar més obres.
Per què restes avuy dintre de casa?
Ets massa vell pera cercar ma filla?

ELIES

Oh Deul... què no faria jo per ella?
De genollóns pel bosch, entre argelagues,
o descals pels rostolls avansaria,
tot per trovarla... no'm creyèu, mon amo?

PACIÀ

Pobre de fets y de paraules pròdig!
 Sempre ho he vist igual. Ah, orgullós Sergi!
 Tu no has nascut per creure; no tens ànima
 de sirvent. Tu no sabs com plau a l'amo
 veures atès sense enutjoses rèpliques.

SERGI (*amb orgull*)

Com una roda pinten la fortuna.
 En altre temps, senyor, com vos manava;
 com vos casal y bons sirvents tenia.
 Mes ara, mon senyor, la raó es vostra.
 Un sirvent cal que siga, davant l'amo,
 a totes hores un sirvent. Quan l'arbre
 ha caigut sota els cops de la tempesta
 no s'alsa més... Senyor, ja us obeeixo.
 Si per ventura us porto vostra filla
 espero que la vostra recompensa
 d'aquesta esclavitut per sempre'm lliuri.

(De la porta).

Si el noble cau, voleu encar que senti
 l'ultratge de serví humilment als altres?

(S'en và per la dreta del fons).

PACIÀ

Aquest home'm pertorba... em fa l'efecte
 d'un vi de calitat al que una extranya
 droga s'hi mescla... enterboleix la vista
 y el seny...

*(De sobte, com si li manqués la
 paraula, cau aturdit a la cadira.
 Llarga pausa).*

BRULL

(apareixent pel fons amb certa temor)

Com a cavall els sirvents fugen
 y us deixen a vos sol, mon senyor y amo?

PACIÀ

Ben arribat ets, Brull, aquí a ma vora.
Suara me pensava que'm moria.
Me mancava l'alè...

BRULL

Volèu que us porti
al vostre llit?

PACIÀ

No, Brull! No tal vergonyal
Quan mos sirvents tots corren, quan tu, encara
amb els teus anys, dalt de la torra vetlles
tota la nit... jo, el pare, m'ageuria?
Prenme amb tu a dalt, que vull resà en l'altura.
Vull demanà al bon Deu per què'm flagella,
a mi, que no he fet mal, jo, que soch pobre
y que no tinch orgull ni set de ditxa...

BRULL

Volèu que a la capella us acompanyi?

PACIÀ

No dins de la capella trista y fosca...
En la més alta torre vull resarli,
de cara al cel, hont resplandeix sa imatge.
Allí la llum y l'ayre, els camps y els boscos,
tot vull que pregui amb mi, tot lo que essencia
cobra y reb d'ell y's mou sota ses ordres.

BRULL

Milló us seria reposà en la cambra...

PACIÀ

Vull demanà al Senyor què es de ma filla!...

BRULL

Qui hagi fet mal à n'ella, ay! del gran càstich que'l bon Deu li reserva!... Que ella es bona per tots...

PACIÀ

Y dolsa y pura...

BRULL

Y viu tant trista!...

PACIÀ

Y per què viu tant trista, Brull, ho ignores?

BRULL

Mon senyor, jo no sé..., no m'atreveixo...

PACIÀ

Sembla que hi hà un secret en la teva ànima.

BRULL

Ella amb el seu espòs no es prou ditxosa.

PACIÀ (*conmós*)

Jo no sé rès. Ja vell, en eixes terres
vaig pujar per seguir a la meva filla;
vell, quan el seny y tot sentit tremola...

Oh! la sort de ma bona Dorotea,
 casada amb un herèu d'alta nissaga,
 noble y valent guerré estimat dels prínceps!
 Cosa més gran els somnis no l'engendren
 y amb tal grandesa ni la ditxa's trova.
 Jo vivía amb més pau vora la riba
 del riu que m'ha vist neixe y que ara anyoro.
 Y ella, ma filla, no es tampoch ditxosa,
 que se m'acosta, m'amanyaga, 'm besa
 pera alegrarme a mi... mes ella plora!...
 Per què dèu plorar, Brull, que no sab dirho,
 o no vol dirho, sobre'l cor d'un pare?

BRULL

Perquè, senyor, com vos heu dit, es bona
 la vostra filla. Y com la néu es blanca
 la seva ànima. Y com la mel es dolça
 tota ella. Com vell bàsem es tota ella.
 Y amb tot això molt jova. De la vida
 porta tota la llum y no cap ombra.
 Mentres que l'amo tristament devalla
 sota un pes de neguits y aspres angoixes.
 Sa joventut fou tèrbola, y moguda
 per tantes passions, que ara sols resta
 dintra'l seu cor una secó amarganta.

PACIÀ

Y per rès sent amor ni rès desitja,
 y lo que té, essent molt, son cor no omple.

BRULL

Com aquell día tal avuy me'l miro
 que vingué silenciós com un sepulcre
 de retorn de sa vida aventurera
 després fors anys que, morts avis y pares,
 corria terra, al coll solta la brida, (Pausa).

Mes, passat temps, un jorn semblà alegrarse.
 Parlà de casament y d'una noya
 que vora l'Ebre conegut havia.
 Tot ne semblava enamorat, somreya,
 joyós, parlant de tanta d'hermosura.
 Contes d'amor contava a les vesprades
 y de bò foll d'amor tots el creguerem.
 Y així devía ser, donchs còm s'explica
 que l'home rich se casi amb una pobra?

PACIA

Aixís và ser. Tan noble com la seva
 fou nostra casa desvalguda. Un día
 un cavaller s'hi presentà de sobte.
 —De si teniu un fill vinch a parlarvos.
 —Per ben mort l'he donat—faig per resposta.—
 Que và fugir de casa malehintme
 y sempre en guerra amb mi y amb Deu estava.
 Rèu més sé d'ell,—vaig dirli—y Deu el tingui
 a l'infern esbrayant la seva furia.—
 Ell respongué que tal el meu fill era;
 que irat y furiós com jo'l pintava
 y venjatíu, tal conegut l'havía.
 Y de llunyanes terres aventures
 và dirme: y amb mon fill l'amistat forta
 qu'ell tingué, y com un jorn de crua guerra
 van separarse sens que's retrobessin.
 Ma filla era aprop meu, trista y plorosa,
 sens record del germà. Ell la mirava;
 tot mirantla, encantat, de mi's distreya...
 Aixís và enamorarse de ma filla. (Pausa).

BRULL

Oh! pare malhaurat com may cap altre
 qui parla del seu fill sens benehirlo!

PACIÀ

Malhaurat es el vell que sens fills resta! (*Pausa*).

BRULL

Oh, no temèu per ella, que es tan bona!
Jo us dich: qui mal li fassi, ay! del gran càstich
que'l bon Deu li reserva...

PACIÀ

Una tristesa
de mort omple mon cor... Aném! Vull ayre!
(*S'alsa pera avensar cap al fons*).
A la llum del Senyor que'ns illumini!

(Quan vol avensar, acompanyat
de Brull, les cames li fallen y s'
aclofa alsant els brassos en ora-
ció).

BRULL

(*sostenintlo a mitj aire*)

Pera pujà a l'altura us manca forsa.

QUADRO SEGON

(*Mateixa habitació.*)

Hora avensada del matí; el sol ja té la gran esplendor del mitjdia y ompla de boja llum tota la sala. A fòra, venint per la finestra, zumzits d'abelles y perfums de flors. El vell Pacià, assegut a la cadira de brassos, té el cap caygut sobre'l pit y tot el cos sense actitut ni geste, làç, enfonzat en son profón, meytat desvaneixement, produhit pel dolor y la fatiga. Se sent el trot d'arribada de dos cavalls. Una gran pausa. Entren Montagut y Cercós pel fons dreta.

CERCÓS

Aquí arribèm sense trovar persona;
sembla un fossà el castell pel gran silenci...

MONTAGUT (*dirigintse al vell*)

De tan lluny com venim... Senyor... dormíeu?

CERCÓS (*acostantshi més*)

No respòn, Montagut. Acòstat... veulo.

MONTAGUT

El dolor li ha robat les seves forces y, com un lent narcòtich, la fadiga, fentlo adormí, ha calmat la seva pena. Si li portessim una dolsa nova d'aquelles que'l cor reb amb alegria no desvetllarlo prest fora culpable... Mes digam: com podrà agrahir la nostra sollicitut, Cercós?... car desvetllarlo es cridarlo a sofrir mentres reposa.

CERCÓS

Dorm la vellesa al cayre de la vida;
 per una breu estona els ulls acluca
 y els obra en les regions de pau eterna.
 Tranquil no estich fins a sentir que'ns parli.

MONTAGUT

Mals y temors son encomanadissos.
 Desvetlleuvos, senyor! Eh! Desvetlleuvos!
 Montagut y Cercós son aprop vostre!
 Prompte, crida a la gent!

CERCÓS

Jo bé hō temía,
 que sempre crida mals la malhauransa.
 (Surt al replà.)
 Eh!... Gent!... Aquí!... Hont sou?... Elies!...
 Mònical...
 Aquí!... Socors!...

UN NEN (*abaix*)

Quí crida?

CERCÓS

No'm coneixes?
 Soch jo... Cercós...

MONTAGUT

Els ulls mou y respira.

EL NEN (*presentantse a la porta*)

Què volieu, senyor?

CERCÓS

Hont son els mossos
que fins aquí hem pujat sens veure una ànima?

EL NEN

Son fòra tots.

MONTAGUT

La casa deixen sola
amb un vell y un infant! Hont son?

EL NEN

Elies
y després Sergi, l'un aprop de l'altre,
han sortit a cavall com dues furies...

MONTAGUT

Y les dònnes, hont son? Caldria que elles...

EL NEN

A l'ermita del Puig a fer pregaries
pel bon retorn de la mestressa.

PACIÀ

*(rēmoventse penosament y movent les mans com
qui cerca en el vuid)*

Fillal...

Ahl... ma fillal...

CERCÓS

Senyor!...

MONTAGUT

Som amichs vostres. (*El nen se'n và*).

PACIÀ (*encara dintre'l somni*)

Ma filla hont es?

MONTAGUT

Encar no podèm dirvosho.

PACIÀ

Si aquí jo l'he sentida!

CERCÓS

Pobre pare!

MONTAGUT

En vostre cor l'haurèu sentit, sens dubte,
parlantvos dolsament, mes no era ella,
sinó una ilusió vostra...

PACIÀ

No m'enganyes,
bon Montagut, ni tu?... Pro jo l'he vista
quan l'heu passada per aquí malalta.
Del seu cor s'exhalava una gran queixa,
el coll torsat sobre l'espatlla duya...

MONTAGUT

Us juro que ignorèm de Dorotea
la sort... (Oh! Deu! li he dit de faisó dura!...)

Mes tants la cerquen, que entre vostres brassos
prou la tindreu abans que'l día caygui.

PACIÀ

Digueume, donchs, per què heu vingut suara?

MONTAGUT

Tan gran era la nostra impaciencia
per arribà y saber d'ildevert noves
que'l nostre cor perdé sa valentía
entre esperances y temors, puig mentres
nosaltres cavalcavem neguitosos
ell podía tornà amb sa esposa amada.
No més l'afecte ha estat conseller nostre;
no'ns ha mogut l'enuig ni la fadiga.
Y així provèmli, amich. A baix esperen
nostres cavalls. El jorn es llarch encara.
La marxa reprenèm. Quan la nit tombi
joyós abraçarèu la vostra filla.

PACIÀ

Malgrat vostres paraules, ombres mudes
me semblèn, que la calma al cor no porten.
Arbre sens branques soch y soca vella
sense plansons... Senyor..., per què no envies
un llam del cel que'm fassi caure en cendres?

CERCÓS

Moume a pietat y cap paraula trobo
que pugui confortarlo en sa gran pena.

MONTAGUT

Les paraules no calmen, ans exciten
com una gota d'aygua sobre un ferro

roent, Anem, Cercós!... La nostra marxa
millor que'ls mots li portarà un alivi...

CERCÓS

Amich, sento cavalls.

PACIÀ

Brull, calla!

MONTAGUT

Escolta;
que es Ildevert diria.

PACIÀ

Sol vé.

MONTAGUT

Sembla
que més de dos cavalls amb ell s'acosten.

PACIÀ

Y encar que mil siguessin, sols vindrien
mentres Brull calli...

CERCÓS (*que guayta a la finestra*)

Ells son; ja descavalquen.
Demostren els cavalls, inflats de nassos
y escumoses les anques, la furiosa
marxa que'ls ha portat. Ell descavalca
sense destresa, ell, mestre en eixa art nostral
Senyor, feu el cor fort, encomanèuli
fortalesa.

PACIÀ

Fort semblaré si callo;
si parlo'm trahiré...

MONTAGUT

Donchs esforceuvos.
En tant jo vaig a rèbrel.

(S'en và per la dreta. Una pausa.
Silenci. Cercós s'asenta).

ILDEVERT

*(entrant acompanyat de Montagut y de Bruguera,
dirigintse al primer)*

No parlis més; ja sé que no m'haurieu
deixat entrà en mes terres sens donarme
la bona nova... Ja les forses perdo.

(S'assenta abatut).

BRUGUERA

Tot cavalcant vers el castell, me deya:
«Montagut y Cercós, homs de fortuna,
l'hauràn trobada ja...»

MONTAGUT

Amb tal fè venía.
Ara m'heu aterrat! Per què tornaveu?
Era una caritat que al trist li feyeu.

CERCÓS

Qui resisteix l'afany de saber noves?

BRUGUERA

Igual desitj ens feu venir pressosos.

ILDEVERT

De quan que sou aquí?

MONTAGUT

Fà curta estona
y a punt estavem de partir...

ILDEVERT

Bruguera,
guarda son pare, tu. Jo amb ells m'ajunto.

SEBASTIA

(entrant y dirigintse a Ildevert)

A vostres ordres soch.

PACIÀ

Sebastià, vina,
acompanyam a dalt!

ILDEVERT

Ahont, mon pare?

PACIÀ

A dalt, hont sol estigui. Planys de dones,
llàgrimes y gemechs el cor me nuen.
Deixèu que'ls vells en moll dolor s'enfonzin;
els joves combateulo amb energia.
Jo tos forts anys envejo y ma vellesa
escauria milló als homes que corren...

ILDEVERT

Callèu o aneusen! Vostre tò m'insulta!
Oh vell! m'avergonyiu amb eix cor vostre

massa ferm y massa alt, quan jo esperava trobarvos amb la gelta encara humida de llàgrimes, y tot corvat ja us veyea, rompuda eixa vellesa abans tan forta. Jo esperava llensarme en vostres brassos, y sobre vostre pit, com dues dònes, plorar nostres dolors germans... Y us trobo més ferm que jo, que a mi l'angoixa'm mata!...

(Dóna un pas el vell per no trahirse amb el seu dolor).

T'en vas sense plorar... tu, el vell, el pare, t'aguantes dret, y jo aplanat me sento com un trist gra de pols sota la roda.

PACIÁ

Guarda el doló y corre a cercar ma filla. Millor que'l plò es la cursa...

BRULL *(de molt alt, just perceptible)*

Dorotea!

PACIÁ

Brull es!

ILDEVERT

D'hont vé? Què diu?

PACIÁ

Ma filla torna!

BRULL

(a fòra, més aprop)

Benehit siga Deu! Senyó!... alegreuvos!...

MONTAGUT (*a Ildevert*)

Aquesta veu te torna la ventura.

BRULL

(*apareixent a l'escala y baixant*)

Pare, ja heu recobrat la vostra fillà!
Senyó Ildevert, teniu aprop l'esposa!

ILDEVERT

(*S'avensa a rebrel quan ell entra a la sala*).

Amb qui vé? Per hont vé? D'hont la vegeres?...

BRULL

Al lluny tenia extesa la mirada
per apercebre serra y vall... tot d'una...

ILDEVERT

Estalvia paraules!... Prompte... dígam
hont cal anarla a rebre... ahont pot ésser.

BRULL

Del bosch vehí ha sortit baixant vers l'horta;
cap al castell s'encaminava dreta
y sola, però d'una manera extranya!...

PACIÀ

Mon Brull, què vols? Demana...

ILDEVERT (*a Brull*)

Primer guians.

Vetlla són pare, Sebastià. Vosaltres

acompanyeume tots... Per fi l'esposa
torna a l'espòs després d'aquest misteri

BRULL

*(qui, pera guiarlos, ha avensat fins al replá, ex-
clama:)*

Senyor, mireula!

*(Tots queden sorpresos de la pre-
sencia d'ella, perquè té el rostre
molt pàlit, perquè 'l vèurela pro-
duheix esgarrifansa, tant en sa
expressió s'hi marca lo terrible,
malgrat mostrarse severa y al-
tiva).*

ILDEVERT

*(Commòs tot ell, se li acosta, mentres ella permaneix
silenciosa.)*

Per terrible que fos lo que'ns diguessis
més no pot serho que la teva perdua.
Quan de la mort un hom a vida torna,
quins mals cruentos podràn espahordirlo?
Gentil esposa!... Tendra Dorotea,
abràssam, y els amichs també, abrasseume.
Un moribón jo soch tornat a vida
viva mirant a la qui creya morta.

PACIÁ

Senyor!... Senyor!... m'ofego del gran aire
que entra en mon pit!... Senyor!... donchs, si les
penes
no maten, mataràn les alegríes?
Ma bona filla, vina aquí als meus brassos!
(Ella s'hi acosta.)

MONTAGUT

(volent dissipar el malestar)

Ara tota la pena's torni en festa!

CERCÓS

Per ella alsèm la copa amb alegríal
 Mitj jorn s'acosta, amichs... (*A Ildevert*). Tu do-
 na ordres
 per celebrà el retorn de faisó esplèndida.

BRUGUERA (*als dos amichs*)

Mirèu que sos ulls gelen y es com marbre
 de blanch son rostre...

PACIÁ

Parla, oh! parla, filla!...

ILDEVERT

Ton rostre y ton silenci al cor no duen
 la pau que prometía ta presencia
 y el contorben encara... Parla, esposa...

DOROTEA

Parlaré sols devant l'espòs y el pare.

MONTAGUT

Nostra amistat no'ns diu més que obehirvos.

(S'en và y silenciosament el se-
 gueixen amichs y sirvents).

ILDEVERT

Fidels amichs, no abandonèu ma casa;
 necessito la vostra companyía.

PACIÁ

Ma filla, quins mals vens a anunciarnos?

ILDEVERT

L'ansia'm té cor-glassat... Esposa, parla.

DOROTEA

L'horror més gran que pot sofrí una dòna
jo he sofert eixa nit...

PACIA

Quina horror, filla?

DOROTEA

D'un home jo he sentit el vil ultratge...

ILDEVERT

Un home! Oh Deu! Còm fòu! Quí era l'home!
Y eix vil hont para? Tu el coneixeríes
o el coneixíes ja?

DOROTEA

Ho ignoro encara.
Mes amb cap viu podré ja may confondrel.

ILDEVERT

Per què?

DOROTEA

Ja no existeix.

ILDEVERT

Oh, noble esposa!
Al teu ultratjador tu has fet justícia?

DOROTEA

Ell mateix se l'ha feta.

ILDEVERT

Pel cel, parla!

PACIÀ

Ma filla, que m'ofego, parla!

ILDEVERT

Digues:
no les paraules a mitj dir te'n tornis!
Ahont s'ha mort! Hont es! Eix mort cal veure!

DOROTEA

Prompte'l veuràs!

ILDEVERT

Còm el veuré?

DOROTEA

Tos mossos
m'han trobat vora d'ell, esma-perduda,
al sortí a la claror d'entre unes roques
que formen una balma solitaria...
A Guiu y Lluch he ordenat que'l portin
per reconèixer tu... De tu parlava
al morir...

PACIÀ

D'eixa fosca treunos, filla!

ILDEVERT

D'hont vé aquest cop ignoro, esposa meva.
Digues còm fou per si una llum s'abranda...

DOROTEA

Amb els amichs alegrement partires
al sò del corn, y jo, mancantme l'aire,
deixo l'ombrós castell darrera vostre
y pel camí que entre alzinars s'eleva
volía anar fins a la roca blava,
hont tants cops t'he esperat al caure el día,
y allí de tots cavalls la polsaguera
veure aixecarse al devallà a la plana.
Del sol ponent m'hi convidava l'hora.
Al traspassar la vall fonda y humida
de l'aigua que allí hi baixa de l'altura,
com el sol ja's ponía, y allí l'ombra
sempre es espessa per l'abundor d'arbres,
una extranya remó'm feu perdre aquella
dolsa pau del meu cor que'm conduhía.
De sobte un home và sortí entre branques,
a mi s'acosta amb manifesta furia,
crido, la veu se'm glassa dins la gorja,
y'm sento presa d'ell com entre ferros.

ILDEVERT

Oh! el vil felló!

PACIÁ

Ay, filla meva, parla!

DOROTEA

Del fons del cor una suprema forsa
m'arrencà un crit .. Y ell sort. Ja dominava

la nit. Orientantse a les palpentes
 m'entrà silenciós dintre unes roques
 y'm portà en un lloch fret dessota terra.
 Tan lluny del món llavors vaig sentirme
 que sens cridà en sos brassos caiguí morta.

PACIÀ

Monstre sortit d'una bagassa horrible,
 si acàs tens filles, que igual sort els vingui,
 y sinó, que ton ànima feréstega,
 ni abans ni après de l'eternal judici
 repòs no trobi, per mals vents moguda...

ILDEVERT

Parla fins a aclarí el misteri horrible!

DOROTEA

Al despertà, enfront d'ell, vaig suplicarli
 que la mort me donés; o bé que, lliure,
 al castell de l'espòs me deixés correr.
 —Per ell no hi tornaràs com ne sortires
 —digué, y prenentme tota per la forsa,
 amb menasses de mort, vil, m'obligava
 a sos desitjs mostrarme complascenta.
 Era inútil plorar... Mon pit, mos brassos
 porten l'empremta dels seus dits furiosos.
 A claps, a claps, ma carn blavenca's mostra
 sota l'ultratje de les seves urpes.
 Si ma sang no vessà, prou la ferida
 incurable la porto dintre l'ànima.
 Ja la llum del matí, per una escletxa
 oberta entre les roques, penetrava
 dintre la balma fonda y và banyarlo.
 Và semblar que la llum l'averkonyia.
 Llavors novament vaig suplicarli.
 Ell semblava entendre's poca cosa

y'm mirava en els ulls y sense furia.
Ma veu se feu més tendra y suplicanta
dolsa brollant del fons del cor, humida
de plors, y amb l'espantat accent de nena
implorant a un lleig monstre vist en somnis.
En tant, mon pit desnú enfòra's mostrava
sens mena de pudor, que l'esglay era
més fort que la vergonya... y en ma sina
penjava el medalló que de la mare
guarda el retrat y un floch de cabells negres.
L'home, de sobte, amb gran esglay me mira.
Quína mirada que'm travessà total
—Te dius tu Dorotea?—'m preguntava.
—Sí—vaig respondre.—'S deia Magdalena
ta mare?—Sí—vaig dirli, y's torna lívit;
amb son punyal colpeix son sí, sos brassos
extén vers mí clamant perdó, y s'atterra.

MONTAGUT (*apareixent pel fons*)

Bon Ildevert, què passa a casa vostra?
Tos mossos Guiu y Lluch al castell venen
portant una civera amb un cadavre...

DOROTEA

Prompte, espòs meu, aném! Tu sols pots dirme
quí es el mort; tu sols aquest misteri
pots aclarirme. Aném!

ILDEVERT

Ma esposa, resta.
No tinch coratje per mirà aquest home!

QUADRO TERCER

(Mateixa habitació)

Mitjdia. Brilla el jorn de primavera amb tota sa forsa. Dorotea està assentada en el silló de son pare. Ildevert a la vora li parla dolsament.

ILDEVERT

Terribles mals has suportat, ma esposa,
en breus hores, mes cal asserenarte.
Si'l mal es greu, la causa n'es lleugera.
A tots ens pot ocorre un jorn ser víctimes
d'un foll desesperat que l'atzar posi
en nostra vía...

DOROTEA

No l'atzar va durlo.
Pera acomplir venjansa ell m'esperava.
Tu sabs quina venjansa, tu que restes
confós y ple d'espant...

ILDEVERT

Tos mals jo sento!

DOROTEA

Ara el present es lluny de la teva ànima
y lo llunyà present... De mi t'oblides
tot y sent jo a la qui tens presenta.

ILDEVERT

Me perdo entre tenebres com ma esposa.

DOROTEA

Massa clar s'embles vèurehi y t'espantes.

ILDEVERT

Per què ho suposes?

DOROTEA

En ton cor llegeixo.
Aquest home coneixes!

ILDEVERT

Que no, 't juro!

DOROTEA

Per què no'l veus, primer que fer tal jura?

ILDEVERT

Me miraries, donchs, com una hiena,
encesos d'ira els ulls, sobre ell llensarme
sens respectar la mort?...

DOROTEA

Ara que'm deixes
sens guia ni claró, amb horror te miro.
L'afany de descobrí qui es aqueix monstre
y el misteri del fet tota'm tortura.
Ah! tu hi veus clar y a mi la llum me negues!

ILDEVERT

Que jo hi veig clar!... Dintre mon cap s'hi agiten
mil quimeres extranyes que'm pertorben.

A voltes penso... ara mateix rodava
pel meu cervell... oh!... Una de tantes coses
que l'imaginació enfebrada engendra...

DOROTEA

Mes digues què pensaves...

ILDEVERT

No seria
un antich pretendent que amor en odi
ha convertit?

DOROTEA

Espòs, per què menteixes?
Prou sabs que era una nena encara el día
que vaig rebre el primer bes de tos llavis.
Encar d'amor m'havía dit cap home
paraules, ni en l'esguart n'endevinava.
Tu el primer y tu l'únich, tu saberes
el meu cor encisar contantme lluytes
y aventures guerreres de ta vida.
Quan dels brassos del pare als teus passava
els cabells destrenats encara duya.
Oh! mon espòs, bé prou que te'n recordes!

MONTAGUT (*apareixent pel fons*)

A baix, el vell, irat contra tu crida;
crida que ets amollit com una fembra.
Tot sol vol anà a veure aquest cadavre
y mos amichs ja contenir no'l poden.

DOROTEA

El meu pare a qui els anys corven l'espatlla
amb més braó que tu!... No't fà vergonya?

MONTAGUT

A baix tothom extranya que aquí restis
com una noya enfront la mort poruga.

ILDEVERT

Bé, Montagut; tot sol l'aniré a veure.
Pel cel clement que jo'l veuré a tu't juro!
(A sa esposa).
Mes cal que sigui lluny d'aquí, que fóra
massa afrentós entrarlo en nostres terres.
Que devant meu l'enterrin nostres mossos
en un barranch fangós per sepultura,
hont de l'hivern les aigües perfidioses,
precipitant el lent trevall dels dies,
colin vers ell y prest ni rastre'n deixin.
Y après l'oblit, puig que no hi cab venjansa!

DORCTEA

Oh! còm aquest misteri sens llum resta!
No vulguis que mon ànima s'enfonzi
dintre eixa mar de dubtes pahorosos!
Grans mals haig de saber, amb ferm coratje
els vull oir. May la present angunia
soportaré tan ferma. Ildevert, pòrtam
devant d'eix mort terrible y descobreixme
els mals passats que amb el d'avuy se lliguen!

PACIÁ

(cridant amb veu terrible a fòra)

Mon fill! Es el meu fill!

MONTAGUT

Sents? Còm foll crida!...

DOROTEA

(corrent cap a fòra del replá)

Oh! quin cridà el meu pare!

ILDEVERT *(que resta astorat)*

Deu, què sento!

MONTAGUT

Pere Ildevert, què passa a casa vostra?

*(Cercós y Bruguera entran portan en un silló al vell, que de tan lívit fà terror).*DOROTEA *(aprop del vell)*Què té? Digueume, què ha tingut el pare?
Mira, Ildevert: que't vol parlar demostra.

CERCÓS

La paraula li manca quan và a dir-la.

PACIÁ

Y tu ho sabíes, Ildevert, tu sempre...

(Li falla la paraula)

ILDEVERT

Cercós... Bruguera... no parlèu?... Què us passa?

PACIÁ

Mos fills!... Mos fills!... Perxò vaig engendrar-
vos?...

BRUGUERA

Horror semblant no l'han vist may els homes!

PACIA

Es ell!... Es el meu fill!... Ton germà, filla!...

DOROTEA

Mon pare es foll!... Sentiu com desvarieja?

ILDEVERT

Digueume... amichs... diguèu què té...

BRUGUERA

Tu dígaho,

que jo no puch!... Y eix vell que final!

DOROTEA

(llensantse a sobre d'ell)

Oh, pare!

CERCÓS

Som plens d'esglay, que fets tan horrorosos
ni somniarse poden...

MONTAGUT

El cadavre
li heu deixat veure?

CERCÓS

Inútil contenir-lo.
Guiu y Lluch l'han portat a sa presencia.
Près de follia que es son fill clamava.

ILDEVERT

El misteri aclarit a tots ens cega.
 Oh trista Dorotea! quí l'atura
 el riu quan surt de mare?... Jo l'esposa
 del teu germà prenia quan li reya,
 asserenada per l'amor, la vida.
 Gran fou el mal, terrible es la venjansa!
 Pel cel jurà que la que'l nom d'esposa
 y el seu cor me donés la sofriria;
 y jurà arribà al crim pera venjarse.
 D'ell y de mi ets la víctima ignoscenta,
 tu, pacificadora; tu, escullida
 pera aplacar la furia menassanta.

DOROTEA

Fugim d'aquí, mon pare!... Pare!... Oh! trista!...

ILDEVERT

(agenollantse vers ella y el vell)

Perdó! Perdó, mon pare! y tu, ma esposa!...

DOROTEA

(fugint pel fons esquerra)

La mort es dolsa y bona!

ILDEVIRT

(inclinant el cap sobre'ls genolls del vell)

Perdó, pare!

MONTAGUT

(sortint pel fons esquerra)

Eix espectacle no es per mi. M'ofegol!...

ILDEVERT

Perdó, mon pare!

BRUGUERA

Els morts ja may perdonen!

ILDEVERT

Es mort!... Es mort!... Esposa! Dorotea!...
Per què la filla s'ha allunyat del pare?

CERCÓS

Els somnis monstruosos y quimeres
que engendraren tot temps caps malaltissos
avuy la realitat als homes mostra.

MONTAGUT

(apareixent vivit pel fons)

Plora, Ildevert!... ta esposa, ella mateixa
s'ha dat la mort!...

CERCÓS

La mort! Oh Deu, perdónala!

ILDEVERT

Senyor, per què castigues amb mà dura
y cegament? No es just qui així castiga!

MONTAGUT

No sabèm rès. Deu es inexcrutable.

TELO

Preu: 1 pesseta. - Núm. 90